

TEHNIKA

ÜLIKOOLOOL

Esmaspäev
4 (1464)
3. veebruar 1997
Hind 1 kr

Tallinna Tehnikaülikooli ajaleht

Professori tunnused

Professor tähendab avalikku õpetajat. Professori amet on seotud erialase teadus- ja õpetegevusega ning neid toetava arendustegevusega. Professorikandidaat (edaspidi taotleja) peab olema võimeline nii teadusalaselt, meetodiliselt kui pedagoogiliselt kandma vastavat professuuri. Järgnevad taotlejale esitatavad kutse-, ameti- ja erialased nõuded on koostatud sellist ametialase tegevuse liigitust silmas pidades.

Tallinna Tehnikaülikooli professori ametikohale kandideerijale esitatavad nõuded

1. Töötamine ülikooli professorina eeldab piisavat teaduslikku kvalifikatsiooni oma erialal. Taotlejal peab olema Eesti Vabariigi ülikooli doktori-kraad või mõnes välisriigis antud akadeemiline kraad, mis vastab sellele oma tasemelt.

2. Taotleja peab olema võimeline hästi oma mõtteid nii kirjalikult kui suuliselt esitada ja avalikult esinema. Taotlejal peaks olema loengupidamise kogemus.

3. Taotlejal peab olema eduka teadustegevuse või muu erialase loometegevuse rahvusvahelist tunnustust leidnud kogemus. Eduka loometegevuse tunnuseks on kaalukate teaduspublikatsioonide, leiutiste, patentide jms olemasolu.

4. Taotlejalt nõutakse pidevat tulemuslikku teadustegevust. Eeldatakse, et ta viimase viie aasta jooksul on vähemalt:

- kas publitseerinud viis artiklit eelretsenseeritavates rahvusvahelistes teadusajakirjades, või

- kirjutanud vastava mahuga osa rahvusvaheliselt tunnustatud kirjastuse välja antud monograafias või kogumikus, või
- teinud viis ettekannet rahvusvahelistel teaduskonverentsidel, mille ettekannete täistekstid on trükitud vastavates kogumikes.

Viimase viie aasta teadustegevuse maht võib koosneda ka eeltoodud liikide kogumist.

5. Taotlejal peab olema teadustegevuse juhtimise ja juhendamise kogemus. Selleks loetakse kandidaadi juhendamisel kaitstud akadeemilisi kraade, magistrantide ja doktorantide juhendamist, taotleja juhtimisel täidetud teadusprojekte, teadusfoorumite korraldamist jms.

6. Taotlejalt eeldatakse tulemuslikku teadusarendustegevuses. Teadusarendustegevuse tulemuseks on uute teadustulemuste saamisele või nende evitamisele suunatud projekt, mida uurimistoetusena või muul lepingulisel alusel finantseerib mõni teadus- ja

arendusfond või muu asutus/organisatsioon.

7. Õppearendustegevuseks loetakse uute õppekavade koostamist, õpikute ja õppevahendite kirjutamist, õppemethodiliste materjalide koostamist ja kirjastamist, uute õppelaboratooriumide väljaarendamist või olemasolevate moderniseerimist ning selleks vahendite hankimist.

8. Piisavas mahus võib tulemuslik õppe- ja teadusarendustegevus osaliselt kompenseerida väiksemat teaduslikku produktiivsust.

9. Taotleja esitab avaliku loengu, mis peaks näitama tema võimet ja oskust oma eriala probleeme selgelt ja haaravalt esitada ning üldinimlike probleemidega siduda.

10. Hinnangu taotleja avalikule loengule ja senise tegevuse professori nõuetele vastavusele annavad kolm konkursikomisjoni määratud professorit, kellest kaks esindavad taotlejaga sama teadusvaldkonda.

(Läbi arutatud ja heaks kiidetud konkursikomisjoni istungil 24.01.1997.)

TTÜ nõukogus

21. jaanuaril

Istungi alguses andis rektor **Olav Aarna** kätte teenetemedali MENTE ET MANU juubelit tähistanud töötajatele: **Kadri Siimerile** - polümeermaterjalide instituudi vanemteadurile, **Ülo Treufeldtile** - elektroenergeetika instituudi assistendile, **Raivo Teemetsale** - elektriaramite ja jõuelektronika instituudi dotsendile ja autojuht **Nikolai Kobetsile**.

Esimese päevakorrapunkti kohaselt kuulati rektor **Olav Aarna** informatsiooni Tallinna Tehnikaülikooli Arengufondi kohta.

Arengufondi asutajaks on Tallinna Tehnikaülikool ja fond on registreeritud 1991. aastal. TTÜ Arengufond on olemuselt sihtasutus, mille põhiülesanneteks on Tehnikaülikooli õppe-, teadus- ja arendustöö ainelise baasi rahaline toetamine, õppejõudude ja teadustöötajate kvalifikatsiooni tõstmise ning akadeemilise järelkasvu tagamisega seotud tegevuse finantseerimine.

Arengufondi hoolekoguks on TTÜ Vilistlaskogu juhatus, kes suunab fondi tööd ja otsustab fondi vahendite kasutamise konkreetsete projektide toetamiseks.

Möödunud 1996. aastal olid Arengufondi sponsoriteks Põhja-Eesti Pank, Eesti Mobiiltelefon, Innovatsioonifond, Eesti Telekom, a/s Alexela, a/s Palivere Puutööstus ja vilistlane **Andres Luiga**, kes annetasid kokku 164 000 krooni. Mitmesuguste projektide toetuseks maksti välja 75 300 krooni.

Juriidilistele ja füüsilistele isikutele, kes toetavad Tallinna Tehnikaülikooli või tema Arengufondi vähemalt 250 000 krooniga, antakse ausponsori nimetus ja kuldplaat.

Teise päevakorrapunkti arutati kinnitamiseks esitatud põhimäärusi.

Kinnitati: TTÜ materjaliteaduse ja geeni/biotehnoloogia keskuse põhimäärus, personaliosakonna põhimäärus, mehaanikateaduskonna, ehitusteaduskonna ja majandusteaduskonna põhimäärus.

Kinnitati täiendus vastuvõtueeskirja:

“Eelmistel aastatel gümnaasiumi/keskkooli kuldmedaliga lõpetanutelt riigieksamitunnistust ei nõuta. Riigieksamitunnistust ei pea esitama ka eelmistel aastatel gümnaasiumi/keskkooli hõbemedaliga või tehnikumi kiitusega lõpetanud, välja arvatud need lõpetajad, kes kandideerivad majanduse või haldusjuhtimise konkursirühma.

Gümnaasiumi kuldmedaliga lõpetanud võetakse vastu vastuvõtueksamiteta. Kui aga kuldmedaliga lõpetanutelt laekub avaldusi üle 70% konkursirühma vastuvõtukvoodist, peavad nad sooritama matemaatika vastuvõtueksami tulemusele, mis on vähemalt 15 punkti.”

Nõukogu istungi teine poolaeg oli kodukorra kohaselt ette nähtud vabaks aruteluks üldteemal - “TTÜ arengu probleemid”, mille käigus võtsid sõna peaaegu kõik nõukogu liikmed.

Rektor tänas kolleege väga tervistava ja vajaliku mõttevahetuse eest.

TTÜ valitsuses

28. jaanuaril

TTÜ nõukogu 29.10.1996 määrusega nr 7(2) kehtestatud palgaeeskirja rakendamiseks

kehtestati palgaskaala esimesele astmele vastav palgamäär 550.- krooni ning põhipalga alammäärad ja tunnitasu alammäärad õppeülesannete täitmisel.

Otsustati tõsta alates 1. jaanuarist 1997 töötajate põhipalka 14%.

Kooskõlas Vabariigi Valitsuse 01.11.1994 määrusega nr 405 ning Kultuuri- ja Haridusministeeriumi 27.01.1993 käskkirjaga nr 2

muudeti rektori 25.01.1995 käskkirjaga nr 8 kinnitatud õppetendiumi määramise ajutise juhendi p 18, kehtestades alljärgnevalt:

doktorandistipendium - 1,8 kuni 2,5 miinimumpalga ulatuses;

magistrandistipendium - 1,2 kuni 1,5 miinimumpalga ulatuses.

Stipendiumimäärade igaks semestriks kehtestab kantsler käskkirjaga.

Kolmanda päevakorrapunkti arutati teaduskondade ettepanekuid akadeemilise struktuuri korrastamiseks ning soovitati need otsustamiseks ülikooli nõukogule.

TTÜ nõukogu järgmine istung on 11. veebruaril.

Ülevaate koostas

Viivi Russ

ülikooli sekretär

Neljapäeval, 6. veebruaril kell 13 esineb loenguga (VI õppehoone auditoorium 121)
Helsingi Kaubanduskõrgkooli professor

Mihkel Tombak teemal “Tehnoloogia- ja innovatsioonipoliitika”.

Prof M. Tombak on oma ala juhtivaid spetsialiste, kes on tegelnud nimetatud valdkonnaga juba pikemat aega ja on kursis Eesti vastavate probleemidega.

Prof M. Tombak esineb eesti keeles. Loengu orienteeruv pikkus on 1,5 tundi. Palun Teid osaleda ise ja kutsuda kaasa kolleegid!

Rein Küttner, prorektor

Ülikool ja inimesed muutlike aegade pöörises

2

1942. a sügissemestri algus venis.

Veel augusti lõpul, isegi septembri alguses lubati õppejõude soovikohaselt põllutööle koguni 15. septembrini, ja keda õppetöö lubas, kauemakski. Uute üliõpilaste vastuvõtt oli küll välja kuulutatud, kuid vastuvõtueksamid toimusid alles septembri lõpus. Vastuvõtukomisjonide juhatajateks määrati ehitus-mehaanikateaduskonnas prof A. Borkwell, keemiateaduskonnas prof A. Parts. Eesti Omavalitsuse Haridusdirektoriumi kirja kohaselt lubati igale eksamikomisjoni liikmele tasu tervelt 50 penni (!) eksamineeritud üliõpilaskandidaadi kohta...

Diplomandid töötasid omasoodu diplomitööde kallal ja 1942. aasta sügissemestri jooksul kaitses kokku 9 inimest oma diplomiprojekti või -tööd. Ehitus-mehaanikateaduskond andis 7 noort inseneri, neist tuntumateks said hiljem dotsentidena Valve Kikas-Kamsen ja Leonid Allikas ning 1944. aastal evakueerunud, hiljem USA-s professori ametikohale jõudnud, aktiivse väliseestlasena silma paistnud Valter Rand. Keemiateaduskonna lõpetasid sel aastal 2, neist Aina Piksarv-Kuuste jõudis aj abijõu tööpostilt dotsendi ametikohale, kus töötas pensionile minekuni.

Nõukogude võimu tagasitulekul 1944. a Saksa okupatsiooniaegseid diplomeid poliitilise kättemaksuna ei tunnustatud.

Tõele au andes võib kinnitada, et need insenerikvalifikatsiooni tööd ei olnud tasemelt nõrgemad kui 1941. aasta mobilisatsiooniga ja evakuatsiooniga kaasaläinute-lõpetajate kiiruga kokkupandud tööd.

Kerge muige tekitasid

septembri lõpul Eesti Omavalitsuse Majandus- ja rahandusdirektoriumi poolt välja kuulutatud auhinnatööd TTÜ tudengitele. Esitame mõned neist:

- *Korgi aseaine kodumaisest materjalist;*

Tehnikaülikool aastail 1941 - 1944

JUHAN TOOMASPOEG

- *Uusi seebivalmistamismenetlusi kodumaisest toorainest;*
- *Kunsttallanaha tootmine kodumaal saadavatest tooretest ja saapataldade parandamise pasta menetlusi.*

Esialgu oli välja kuulutatud 5 teemat põhiliselt keemiatudengile. Hiljem tuli juurde teema mäetudengitele: Olenevalt geoloogilistest tingimustest Eestis leiduvate maanteedehitusmaterjalide levi, hulk ja kirjeldus. Väljapakutud auhinnad olid kolmas 100 RMk, teine 200 RMk ja esimene 400 RMk.

Täiendavaid teemasid kuulutati välja veel 1944. a alguses. Siin olid hinnatavateks: *Abinõud ja viisid, kuidas lubjavärvi ilmastikukindlaks muuta sõja ajal saadavate materjalidega, samuti Roostekaitsevärvide koostamine metallipindade katmiseks aseainena sõjaajal puuduvatele õlivärvidele.* Huvi taval kombel leidis ka üks päris tsiviilotstarbeline teema: *Tartu joogivee ja tööstustoorvee analüüs.* Enamiku teemade lõputähtajaks oli 1944 jaanuar. Võistluse tulemusi välja ei kuulutatud.

Et õppejõudude teadustöö toimus, seda näitas 1939. aastal TTÜ Toimetiste toimetajaks määratud A. Partsi ametikohustuse pikendamine ühe aasta võrra alates oktoobrist 1942. a.

Õppejõudude lubatud teadustöö temaatika

pidi olema seotud sõjamajanduslike probleemidega. Soojustehnika labori esialgseks teemaks oli: *Põlevkivibensiini - piirituse - bensooli kolmiksegu optimaalse vahekorra määramine bensiinimootorite tarbeks*. Selleks lubati laborile tervelt 200 l piiritust kohalikust tehast. Tarnida tuli oma taaraga. Kui piinlikult me oma kasutada olnud bensiinivaati ka ei aurutanud ega pesnud, jäi sellest toormest keedetud likööriks paraku ikkagi viga külge, st tekitas hiljem bensiinirõhitudusi... Labori teiseks sõjatähtsaks uurimistööks kujunes *Optimaalse puutpõletise segu kindlaksmääramine auto gaasigeneraatorile kohalike kütuste baasil*. Laboris oli uurimistöö läbiviimiseks olemas sobiv gaasigeneraator, bensiinimootor ning analüüside sooritamiseks ja mootori võimsuse mõõtmiseks vajalik aparatuur. Takistusi tekkis nõutavate puiduliikide kase, lepa-, haava-, männi- (ka tamme-) klotside ostuloo saamisega kindralkomissariaadi "kriegsverlängerungsratidat"-lt (sõjapidamisnõunik), nagu me neid korrumppeerunud mundrikandjaid omavahel nimetasime.

Töö TTÜ-s arenes 1942. a sügissemestril Saksa okupatsioonivõimude kiidetud kaitse all, Eesti Omavalitsuse Haridusdirektoriumi vahendusel ja muidugi kogu kollektiivi suvise pingutuse tagajärjel. Okupatsioonivõimude poolt esialgu kiidetud ja ülistatud kaitsetaevast ilmnest esimesi mõrasid. Sellepärast siis juba novembris ilmus rektori käskkiri: "Uute õhuründeviiside, eriti suurel hulgal süütepommide allaviskamine ja suurekaliibriliste süütepommide kasutamine on suurel määral suurendanud tuleohtu. Sellepärast kohustab TTÜ õppejõude, ametnikke ja teenistujaid täitma õhukaitse valve ülesandeid "ja alarmi korral ülikooli hoonetes valveülesannete täitmisele asuma". Paar päeva hiljem anti töötajatele lisaks täiendavaid ülesandeid (nende ridade kirjutaja vastutada jäi soojustehnika labori akende pimendamine. Haridusdirektorium aga rõõmustas instruktoreid noorem- ja vanemassistente uute, senisest kõrgemate tasumääradega. Möödunud suvise ühise pingutuse tulemusena võidi nüüd TTÜ kõigis hoonetes vaatamata järjekordselt raskele talvele normaalselt töötada. Mis omakorda tähendas, et eelmise suve üritust tuleb korrata.

Uus 1943. a kevadsemester tõi õppejõudude perre uusi õppeülesandetahtjaid: mäeerialadel J. Aarman, H. Feldweber ja H. Kaur, H. Lang (arvepi-

damine), B. Torpan (keemia-klaasitehnoloogia), J. Roos (käsipallitreener jt).

1943. a varakevadel

sain ootamatu kutse ilmuda Valli tänaval asuvasse Baltöl GmbH kontorisse (muide majja, kus EV aastail tegutsesid kindlustusseltsid, hiljem ENSV Kõrghariduse Ministeerium ja tänapäeval jällegi kindlustusasutused). Mind küsitleti vaheldumisi saksa ja eesti keeles, päriti mu stuudiumi seisu ja praeguste tööülesannete kohta. Siis tuldi välja konkreetse ettepanekuga asuda õppima nende poolt lähetatuna Saksamaale ja konkreetset Dresdeni Tehnikaülikooli. Asusin kaitsele, väitsin, et mul on TTÜ-s sooritada ja kaitsta vaid diplomitöö, pealegi mitte keemia-, vaid mehaanikaerialal. *Oo ja mein Herr*, kiideti minule. Me viime teid ring sõidule, te näete kui palju meil käsil on, kuidas kerkivad kaevandused ja õlivabrikud. Kogu see süsteem on seotud ühtsete mehaano-energeetika probleemidega. Teeksite Dresdenis oma diplomitöö meile vajalikus suunas. Siis tuleksite meie juhtkonda, milline karjäär!

Meie vajame ka põlisrahvusest kaadrit!

Nii et ütles välja! Kõrgem rass ei saa metslaste hulgas hästi hakkama. Mulle anti nende suurepärase ettepaneku vastuvõtmiseks tervelt kolm päeva aega. Rääkis sellest kodus. Naisel oli parajasti külas kaastudengeid Tartust. Siis ta pani käed mu kaela ümber ja nad laulsid koos Veljesto möödunud mardiooperi salmi

Ükskõik kuhu maale

või randa mind viid

kuid ära sa mind

Saksamaale vii !!

Ma ütlesin Baltöli härrastele ära. Mitte sellepärast, et oleksin osanud karta inglase tulevast hirmuöö Dresdenis. Ma lihtsalt ei uskunud, et sakslaste maailmavallutamine õnnestuks. Võibolla sain just äraütlemise eest karistada, siinsamas Tallinnas, juba aasta pärast.

Ka

1943. aasta suvel

organiseeriti kütusevarumise aktsioon.

Kuna möödunud aastal esines kaebusi üliõpilaste toitlustamise kohta, nõuab rektor söögisaali juhatajalt "korraldada ja koordineerida nii turbarabades,

metsas kui ka kohapeal töötajate toitlustamist niivõrd, kui see praegustes oludes võimalik on. Toitainete lisa hankida ja jaotada vastavalt vajadustele, andes neid töötajatele, kelle töö ja söögitingimused kohapeal seda nõuavad. Eriti silmas pidada Lehtse rabas töötavaid naisüliõpilasi, kuna töötitingimused on rasked. Tallinnas Sõjamäe rabas töötavatele meesüliõpilastele korraldada vähemalt üks kord päevas sooja toidu saamist". Minu metsaaktsioon möödus TTÜ grupis

seekord Massiaru metstkonnas.

Kui 1942. a suvel möödusid metsatöö kaks nädalat märkamatu, tundus sel aastal, "metsade ja mägede taga otse Läti piiri lähedal" saemehena töötamine tüütav ja väsitav. Esialgu kippus koguni kõhutõbi kallale. Ilmad olid päikeselised, nõudsid tööd. Otse ootasime "päästvat pilve" taeva, mis vihma tooks ja töö mõnekski tunniks katkestaks...

1943. aastal

olukord muutus ähvardavaks

ka neile Eestimaa noortele meestele, kes seni vabatahtlikuna Saksa sõjaväeteenistusse mineku, SD-sse astumise või leegionärimundri kandmise vastu huvi tundnud polnud.

Nii nagu kuulsusrikas taganev Nõukogude armee, nii vajas ka esialgu võitmatuks kuulutatud Saksa sõjavägi viimases hädas Eestimaa meeste abi. Eks kutsuti mindki päris väikese süütu kutsega terviselikule järelevaatusele mitte just süütu tegevusega kaitseväeteenistuskomisjoni. Kui ma siis seletasin, et mul üpris vähe puudub inseneripaberi saamisest, millega sobiksin rohkem ohvitserikursustele, anti mulle pikendus koguni 1944. a septembrini. Nüüdsest peale oli mul taskus tõend *Reval II Munsterungskommission'ist* ja vaba liikumine tagatud. Soojustehnika laboris ootas ees väike ametiülendus, nüüdsest n. aasist. kt. ametikoht. Kõigile, kes me kevadel olime saksa keele eksami sooritanud, maksti ka väikest palgalisa. Uus palk RmK 160. - vaevalt vee peal hoidis (ka mitte täisprofessoreid 400 - RmK kuupalgaga). Mina sain toiduabi aia majapidamisest. Loomulikult tuli mul selle eest vabal ajal talutöödes kaasa aidata. Kuna toidumuretsemisega olukord kõigil pidevalt halvenes ("turult polnud saada muud kui lilli ja tilli"), lubati õppejõude päris ametlikult, rektori käskkirja põhjal põllutöödest osa võtta. Loa saamiseks tuli avalduses näidata maakond, vald, küla ja talu, kus tööga abi antakse ja ise hüvesid teenitakse. Enamik lõpukursuse tudengeid ei lootnudki, et pooleliolev

diplomitöö neil väeteenistuse eest pikendust annaks. Kellel vähegi võimalik, viis töö lõpule ja niimoodi kaitsesid 1943. a diplomitöö kokku 22, enamik neist ehitusmehaanikateaduskonnast. Abiõppepersonali hulka kuuluvatest tööstus-tsiiviilehituse erialal: J. Aare, V. Nõmm ja L. Poverus, kellest esimene teenis prof emer nimetuse. Mehaanikaosakonna abijõududest lõpetasid mehaanikainsenerina A. Laansoo, N. Mathiesen, A. Voogre, H. Tamm ja H. Taal. Viimane läks graafika kateedrist pensionile dotsendina.

1943. aasta sügisel

suutis vaikselt, tähelepanu äratamata pagulusse minna prof A. Parts, kes korraldas asja nii: rektori käskkirja põhjal sai ta komanderingu Tartu Ülikooli teadustööde trükiettevalmistamise korraldamiseks ajavahemikus 13. - 27. septembrini. Mõni aeg hiljem ilmus teine käskkiri, mille põhjal arvati prof A. Parts TTÜ palgalt maha alates 1. oktoobrist. Lõpuks 15. oktoobril ilmunud Eesti Omavalitsuse Haridusdirektooriumi kiri kinnitas samuti A. Partsi lahkumist. Kolleegide (prof E. Siirde jt) arvates ei põhjustanud prof A. Partsi lahkumist mitte kartus Saksa poliitilise politsei (SD) ees, vaid tema sügav vastumeelsus töötada koos Saksa teadlastega. Prof A. Partsi eeskujule järgnes teisigi õppejõude. Detsembri lõpul tagandati E.O. Juhi käskkirjaga konstruktiivse arhitektuuri professori ametikohalt "teenituskohuste mittetäimise pärast" Elmar Lohk, vanemassistendi kohalt ehitusmehaanika ja konstruktsioonide laborist assistent Ants Rehtlane.

1944. aastavahetus

tõi idarindel järjest ebameeldivamaid teateid. Rektori käskkirjaga kinnitatakse küll järjekordselt õppejõudude koosseisud, palgad ja nooremõppejõududel ametikõrgendusi, kuid ka palgalt mahaarvamisi. Viimased mobilisatsiooni tõttu "puhkusele läinutena". Peamajas on omavahelise vaikimise uudiseks, et prof K. Reintalu on kolmandal korrusel, 316. auditooriumis alustanud kahemehe meresüsta ehitamist. Ka soojustehnika labori juhataja räägib, esialgu mõistu, merepaadi soetamisest. Esialgu pole veel juttu võimalikust meeskonnast. Mida päev edasi, seda enam rektori käskkirju mobilisatsiooni tõttu puhkusele arvestatud õppejõudude ja töötajate, s h kehalise kasvatus juhataja, valveteenistuse ülema J. Langeli kohta. Osa töötajaid (uurija keemik R. Rätsep ja assistent L. Rannit) arvatakse palgalt maha seoses üleminekuga Baltöl CmbH õlitööstusse, sama tabas ka assistent E. Siirde, mida võis

esialgu lugeda mobilisatsioonist pääsemiseks. Kui TTÜ valvemeeskonna ülema kapten J. Langelt seoses "puhkusele minekuga" palgalt maha arvati, määrati tema asetäitjaks aj abijõud J. Masing katsekojast. Järjekordset *Munsterungskommission Reväl* ette kutsumist kartsin midagi. Töö käis siiski edasi, oli veel "jõumasinate laboratooriumi" praktiliste tööde sooritajaid. Graafiku kohaselt pidin täitma ka valveülesandeid. See tähendas valveööl IV korruse auditooriumi aknal istumist ja vaheldumisi paari mehega taevast ja linna panoraami jälgimist. Seda nimetati kodanliku õhukaitse teenistuseks.

Lennukite nähtavale ilmumisel

pidime alla II korrusele jooksuma ja korrapidajat nähtust informeerima, kes siis omakorda teataks, kuhu vaja. Süütepommide allapildumise korral tulnuks need katusele ühisel jõul koristada...

Muide, 1944. aastal olid TTÜ peahoone mõlema, nii vasaku kui parema tiiva katused klaasist. Pidasime oma õhukaitse tegevust vaid mänguks. Palju kõrgemal meie peade kohal, tornis, istus vajalike vaatlus- ja sidevahenditega varustatud sõjaväevalve. Võib arvata, et meie ühise maja päästmine nende ülesannetesse ei kuulunud. Valvele järgmisel päeval võis töö lõpetada poolest päevast. Nii minagi

sel meelde jäänud 20. aprillil 1944. a.

Kui koju jõudsin, avas helistamisel Aino, mu naine, näol seletamatu süüdlaslik ilme. Enne, kui ta midagi öelda jõudis, ilmus ta selja taha tundmatu mees. Käes vintpüss, käevarrel julgeolekuteenistuse lint. Naine jõudis vaevalt öelda, et see tundmatu otsib mind, kui viimane juba esitaski küsimuse. Vastuse saanult teatas, et on kohustatud mind julgeolekuteenistusse saatma. Asi olevat kiire, soovitas lõuna söömisega aega mitte viita. Vaevalt seal palju aega läheb. Pettis Ainogi ära, kes arvas, et kui tagasi jõuan, on kartulid keenud ja toit parasti valmis.

Kahjuks kehtis lubatud pooletunnine jalutuskäik Kolde tänava algusest Kaarli kiriku juurde (tollal SD maja asupaik) ligi 1,5 kuud. Sammusin püssiga saatja kõrval, sain temaga jutule. Ta teadis, et olen TTÜ-st, ütles enese olevat Tartu juuratudengi, varemalt Tallinnaski tegutsenud üliõpilasseltsi liikme. 1941. aasta juuniküüditamise tõttu astunud südametunnistuse ajendil julgeolekusse. Tühja see nii süütu amet on, mõtlesin.

"Kas tulistaksid, kui siitsamast jalga laseksin?"

"Ära hakka jamama!" ütles, "küllap oled varsti kodus ja asi korras. Meile mõlemale parem!"

"Kas pärast saadad, püss seljas, mu koju tagasi?"

Ei ma jõudnud selget vastust saada, kui rahva keeles tuntud "Kaarli kiriku maja" mu juba neelas. Ei ma teadnudki, et maja esifrondi taga oli avar võimlat meenutav saal. Sinna mind lükatigi ja side välismaaga kadus pikemaks ajaks. Seal oli koos paras seltskond enamvähem minuvanuseid, aasta või paar vanemaid. Oli ringi kõndijaid, osa istumisaluse leidnuid. Tundmatu seltskond, vähemalt esialgu. Ühes käed-seljal-jalutajas, ainitises otsavaatajas, otse kui läbi puurijas aimasin tundvat noorluuletaja, juuratudengi Jaan Krossi, siis aastaid vanemas ÜTÜ-lase, kõnekunsti viljeleja Jaan Rummo. Sattusin väikese, istme leidnud grupi ette. Üks haaras mind käisest ja laskis tulla mahasurutud hüüde "Sina siin!" Ta oli perekonnatuttav, sagedane bridzhikaaslane ja välisraadio uudiste teadja, kindlustusametnik Hillar. Ta ilmselt kohkus mind nähes, küsis, miks mina siin ja kui temale samasuguse vastusküsimuse tegin, tõmbas mu kõrvale, rääkis ausa mehena südame pealt ära.

Iseseisvuslastel (?) olevat midagi viltu läinud. Teiste hulgas nabitud ka tema kinni. Teda pinnitud, tahetud kaaslasi teada. Õigete meeste päästmiseks ütelnud neid, kes tema arvates igati puhtad, selle hulgas ka minu nime! Ta tõesti ei kartnud, et minu kallale võidaks tulla. Lootis aga, et ma samas vabanen. Naiivsus! mõtlesin, niisugune "iseseisvuslane - konspiraator".

Leidsin ka teisi tuttavaid. Minust aasta vanem onu-poeg Edgar vastas mu küsimusele eemalepeletavalt! "Kui kord juba siin oled, siis tead, miks ja kuidas!" Ruumi uksele ilmus vahete-vahel uusi ohvreid. Silmasin päris lähedast sugulast (täpsemalt hõimlast) Herbertit. Tema oli SDlane, 1941. aastal Saksa okupatsiooni esimestel kuudel naiivsena kommunistidele kättemaksu eesmärgil siia majja sulaseks tulnud. Ta nägi mind, tõmbus nagu tagasi, kuid ootas mu siiski ära. Jõudis öelda vaid paar sõna, vabandas, et ei saanud hoiatamiseks mind kätte. Ilmselt kartis vestlusse astuda. Ütles vaid, et ei saa momendil midagi teha, kuid püüab. Pööras ümber ning läks. Mu tuju langes. Asi oli nähtavasti päris halb.

Ülikool korrastab töösuhteid

31. jaanuaril toimus järjekordne ülikoolirahva teavitamise infotund. Sedakorda kõnelesid personaliosakonna töötajad Katrin Laaniste ja Boris Gordon töölepingute ja tööettevõtulepingute sõlmimise uuest korrast. Täpsustavaid märkusi lisas kantsler Jüri Tanner. Kuulajad esitasid rohkesti konkreetseid küsimusi. Kuna tegu on erakordset täpsust nõudva informatsiooniga, avaldame siinkohal spetsialisti selgitava kirjutise.

Töölepingust ja tööettevõtulepingust

Tehnikaülikool on asunud korrastama tööõiguse ja osaliselt ka tsiviilõiguse valdkonda kuuluvaid lepingulisi suhteid ning ette valmistamas seni kehtinud lepingute asemele uusi vorme (õppeülesande täitmise lepingu vorm on juba kehtestatud). Hõlbustamiseks nende kehtestamise vajalikkuse mõistmist, püüan lahti seletada töölepingu, tööettevõtulepingu ja õppeülesande täitmise lepingu vahelisi erinevusi.

Olulisim erinevus töö- ja tsiviilõigusliku lepingu vahel on lahti mõtestatud juba nende definitsioonides.

TÖÖLEPING

on tööandja ja töötaja vaheline kokkulepe, mille kohaselt töötaja kohustub tegema tööandjale tööd, alludes tema juhtimisele ja kontrollile; tööandja aga kohustub maksma töötajale tehtud töö eest tasu ning kindlustama talle kokkuleppe, kollektiivlepingu, seaduse või haldusaktiga ettenähtud töötingimused.

TÖÖETTEVÕTULEPING

on aga võrdsete tsiviilõiguslike subjektide vaheline kokkulepe, mille kohaselt üks subjekt (tööettevõtja või ka täitja) kohustub omal riisikol tegema teise subjekti (tellija) ülesandel kindlaksmääratud töö kas omast või tellija materjalist; tellija aga kohustub tehtud töö vastu võtma ja selle eest tasuma.

Seega on töölepingul ja tööettevõtulepingul ühised jooned - töö tellimine ja selle eest tasumine. Erinevus seisneb selles, et töölepingu puhul teostatakse tööd töö tellija kontrolli ja juhtimise all, tööettevõtulepingu puhul töö protsessi ei kontrollita ning ostetakse töö produkti. Sellest erinevusest tulenevalt reguleerivad neid suhteid ka erinevad seadused - töölepingu seadus ning ENSV tsiviilkoodeks

(loodetavasti lähitulevikus Eesti Vabariigi tsiviilseadustik).

Töölepingu seaduses on loetletud lepingu olulisteks kohustuslikeks tingimusteks kokkulepped tehtava töö ja selle keerukusastme kohta, tööaja kohta, palga kohta, töö tegemise koha kohta, lepingu kehtivusaja kohta, tööleasumise aja kohta. Tööettevõtulepingu enimkasutatavateks kokkuleppelisteks põhitingimusteks on lepingu tähtaeg, lepingu hind, poolte kohustused ja arvelduste kord.

ÕPPEÜLESANDE TÄITMISE LEPING on töösuhete vormistamiseks tunnitasu alusel konkreetse õppeülesande täitmiseks ning TTÜ-s töötavatel isikutel käsitletakse seda töölepingu lisana, mis ei muuda, vaid täiendab töölepingut. Samas on võimalik antud lepingu alusel tänu selle suhteliselt universaalsele vormile tööle võtta ka tehnikaülikoolis mittetöötavaid isikuid.

Lepingute erinevus ilmneb ka nende mõjust töötegija sotsiaalsele staatusel. Töölepingu (sh ka õppeülesande täitmise lepingu) alusel töötajale makstav tasu arvestatakse töötaja keskmise palga hulka ning selle lepingu alusel töötamine arvestatakse töötaja tööstaazhi (sh ka vastavalt ülikooli kollektiivlepingule TTÜ-s kui ühe tööandja juures töötamise staazhi) hulka. Töötajal on õigus ülikoolilt saada haigekassakaart jne. Tööettevõtulepingu alusel makstavat tasu aga töötaja keskmise palga hulka ei arvata ning isiku pensioniõigusliku staazhi hulka (lepingu esitamisel pensioni määravale institutsioonile) arvatakse tööettevõtulepingu kehtivuse aeg vaid sel juhul, kui tellija on tööettevõtulepingu alusel makstavalt tasult tasunud sotsiaalkindlustusmaksid.

Töösuhete korrastamine ülikoolis

Tulenevalt seadustest, TTÜ põhikirjast ning muudest ülikoolis kehtivatest normdokumentidest on TTÜ-s töölepingute ja tööettevõtulepingute sõlmimise õigus erinevatel isikutel. Vastavalt põhikirjale sõlmib töölepingud rektor või kantsler, tööettevõtulepingute sõlmimise õigus on aga erinevate normdokumentidega antud dekaanidele, instituutide direktoritele ja keskuste juhatajatele.

Kuivõrd õppe- ja teadustöö on ülikooli põhitegevus, mille üle ülikooli volitatud isikud teostavad kontrolli ning annavad kasutusele oma infrastruktuuri ja muud

vahendid, sõlmitakse kõik sellesisulisel lepingud töölepingutena. Tööettevõtuleping tuleb kasutusele vaid erandjuhtudel nende tööde tegemiseks või teenuste ostmiseks, mis ei eelda TTÜ vara ja vahendite kasutamist. Tööettevõtulepingut on võimalik sõlmida nii juriidiliste kui ka füüsiliste isikutega, kuid juriidiliste isikutega (sh ka äriregistrisse kantud füüsilisest isikust ettevõtjaga) lepingu sõlmimine on ülikoolile soodsam.

Uue töölepingu vormi kehtestamisega asub ülikool kontrollima oma töötajate töötamist teiste tööandjate juures - TTÜ konkurendi juures (teises teadus- või õppeasutuses) saab töötada vaid TTÜ loal ning mujal kohakaasluse korras töötamisest tuleb teatada.

Lepingu lisatingimustena sätestatakse ka töötaja palga muutmine tööandja ühepoolse otsusega, mis kehtiva seaduse sõnastuse järgi on küll lubatud, kuid vastava särgi töölepingus võimatu. Selle tulemusena kaob vähemalt kord aastas kõikide ülikooli töötajatega töölepingu muutmise vajadus. Seni tuli nimelt aasta algul, kui ülikooli nõukogu kinnitas uued palgamäärad, sõlmida vastavad lisad, mis pälvits õigustatud kriitika ülikooli bürokraatide kohta.

Ülikool saab ühepoolset tõsta töötaja palka

Nüüdseks on ülikooli nõukogu võtnud vastu uue palgaeeskirja, mille kohaselt saab ülikool ühepoolset muuta töötaja palka (juhul kui säte sisaldub töötaja töölepingus): tõsta töötaja põhipalka, kui see osutub madalamaks nõukogu poolt kinnitatud palga alammäärast; määrata töötajale struktuuriüksuse juhi esildisel või ilma selleta preemia (lisatasu liik); määrata ühesugustel alustel kõikidele TTÜ põhikohaga töötajatele lisatasu või toetuse (n jõuluraha, puhkusetoetuse jms).

Uudiseks on kindlasti see, et töölepingu sõlmimise uue juhendi kehtestamisega toimub lepingu sõlmimisel ja lõpetamisel tööle asuva või töölt lahkuva isiku poolt lepingu allkirjastamine personaliosakonnas. Seni toimub vajalik protseduur struktuuriüksuses.

Kuivõrd ajaleht ei ole koht, kus kirjeldada täpseid protseduure, siis lõpetaksin. Asjast huvitatutel (ka neil, kes viibisid infotunnis) soovitaksin lugeda uute vormide juurde kehtestatavaid juhendeid ja eeskirju.

Katrin Laaniste
personaliosakonna jurist

Ametiühinguliider TOIVO ROOSIMAA rääkis palgast

28. jaanuaril viis ametiühing läbi infotunni, kus haridus- ja kultuuritöötajate ametiühinguliidu TALO esimees Toivo Roosimaa kõneles ülikoolitöötajate palga teemal.

Teatavasti pidas TALO Eesti valitsusega korduvalt läbirääkimisi, mille kohta võib üldistatult öelda, et need lõppesid positiivselt.

Läbirääkimiste aluseks möödunud aastal võeti 1995. a detsembrikuu palk.

T. Roosimaa tõi näiteks 16. astme palga, mis detsembris'95 oli 1500 krooni. Valitsus määras 1996. aastaks palgatõusu nii, et see palk oleks muutunud 1725 krooniks. Järjekordsed läbirääkimised pluss kultuuritöötajate pikett Toompeal tõid kaasa 1,3kordse palgatõusu ja nii kujunes 1996. a 16. astme põhipalga suuruseks 1950 krooni. Võrreldes algse 1500ga on vahe kahtlemata märgatav.

1997. aastaks nõudis TALO 20protsendilist palgatõusu, saadi 14 protsenti. See tähendab, et kõnealune 16. aste peaks nüüd vastama palganumbri 2223 krooni. (Valitsuse kavade järgi oleks see arv olnud 1900.)

Vabariigi eelarvesse hääletas Riigikogu sisse 9,2 miljonit krooni sihtotstarbelisena meie süsteemi töötasudeks.

Et ülikoolil oleks uusi palku võimalik ka reaalselt välja maksta, on vaja selgusele jõuda õppekuludes üldse. Välisriikide pikaajalise kogemuse põhjal peetakse normaalseks, et 40 protsenti ülikooli kuludest on majandus- ja 60 protsenti ringis personalikulud. "Kui näiteks väikeste ülikoolide töötasukulu on juba 70-80 protsenti, lõhnab see pankroti järele," märkis T. Roosimaa.

Edaspidi on TALO soov tõsta oma liikmesliitude palkade taset 35 protsenti võrra võrreldes saavutatuga.

Teatavasti otsustas tehnikaülikooli valitsus sama 28. jaanuari hommikul, et oma töötajate põhipalka tõstetakse vastavalt kokkuleppele 14 protsenti tagasiulatuvalt 1. jaanuarist 1997. Küsimusele, millal uus raha töötaja arvele jõuab, vastas infotunnist osa võtnud kantsler Jüri Tanner: "Kuu aega läheb ümberarvestuseks. Ühtlasi on 1. jaanuarist kehtima hakanud uus palgaeeskiri nõukogu otsusega peatatud kuni ülikooli eelarve vastuvõtmiseni."

Infotunni lõpus vastas T. Roosimaa küsimustele ja peatus sealhulgas üldisematel haridusteemadel. Miks tõstetakse keskmiselt 14 protsenti?

Vastus: Diferentseerimine peab olema ja toimibki igas riigis tööd stimuleeriva

süsteemina. Tuleb ära unustada see aeg, kus kõneldi ametiühingutest kui kommunisti koolist. "Kes nii ütleb, on ise selle kooli usin õpilane," väitis T. Roosimaa. Tema veendumust mööda hakkab riigi majandus alla käima, kui kaovad ameti- ja kutseliidud. Et elu edasi läheks, on vaja rohkem raha, rohkem tootmist, rohkem teadust ja teadlasi.

1998. a toimub Eestis Euroopa Liidu teaduse ja hariduse seminar. "Peame hakkama sisuliselt ausaid aruandeid vormistama, et teistel oleks selge ettekujutus meie tegelikust olukorrast," hoiatas T. Roosimaa. Eestile olevatki juba püütud peale suruda vaid üldharidust. Seega ei nähta siin ette mingit innovaatikat. See tähendab niisuguse liini jätkumist, kus Eesti oleks Euroopa firmadele kõigest alltöövõtja.

Õnneks on maha hääletatud Euroopa Ülikooli idee, kuna idee autorid ei jõudnud omavahel kokkuleppele, mis keeles võiks sellises õppeasutuses töö käia.

Pressitalitus

NB! Lehe valmimise käigus tuli kantslerilt täpsustav informatsioon: seda täiendavat raha, mis a/ü meile juurde taotles (2,5 miljonit) jätkub TTÜs 14 % palgatõusu katmiseks vaid 1997. a kolmeks esimeseks kuuks.

Tehnikaülikooli ajalooliste isikute tähtpäevi

veebruar 1997

110 aastat tagasi, 9. veebruaril 1887. a. sündis Võrumaal mõldri perekonnas Evald Leonhard Johannes Maltenek – kauaaegne soojustehniliste ainete õppejõud Tallinna Tehnikumis ja Tallinna Tehnikaülikoolis. Riia Polütehnikumi 1911. a. tehnoloogiainseneri I järgu diplomiga lõpetanud E. Maltenek töötas a-il 1912-1914 Tallinna Linna Elektri jaama juhatajana. Ta osales Tallinna Tehnikumi rajamisel 1918/19, seejärel oli elektrotehnikaosakonna juhataja, Riikliku Katsekoja osakonnajuhataja ja tehniliste kursuste lektor. 1936-1938. a. oli E. Maltenek TTÜ jõumasinate ja soojusmajanduse professor, laborijuhataja ja prorektor.

E. Maltenek on avaldanud arvukalt artikleid põlevkivienergeetika, raadiotehnika ja ka insenerihariduse alal, arendanud eestikeelset füüsikasõnavara ning koostanud füüsikaõpikuid. Ta oli tunnustatud eriteadlane soojusenergeetika alal, eesti radioasjanduse pioneere, mitme seltsi ja ühingu liige. Tema vaoshoitud ja heatahtlik iseloom, avar silmaring ning huvitavad harrastused tegid ta seltskonnas lugupeetud ja oodatud inimeseks. Ta mängis klaverit, viiulit, komponeeris, armastas kalastamist, kogus putukaid ja taimi.

E. Maltenek suri ootamatult 31. märtsil 1938. a. Tallinnas, maeti Sõmerpalu kalmistule Võrumaal.

Rubriiki koostab Imbi Kaasik